

САГА государственной университет-
тын 1975 с. бүтэрэн, история учуу-
талын идэтин ылан, төрөөбүт дойду-
бар Чурапчыга үлэли тахсарга анаптыт.
Дийлигэн, байэм нэһиликкэр Саламга үлэ-
лиир бадалах этим да, сөптөөх мизэс суох
буолан биэрбитэ. Иинэ тынан, ханна аныл-
ларын кэтэһэн сырыттым. Атырдык ыйан ор-
тотун саана оройуоннаабы үөрэх салаатыттан
ыгыры кэлбитигэр киирдим. Сэбиэдиосэй-
инэн бу иннинэ Хатылыга директордабыт
Д.П.Чечебутов үлэли олоор эбит. Байэтэ
көрүстэ, кэпсэттэ. Дмитрий Павлович итин-
икэ дээр сирэй билбэт этим, үчүгэй үлэлээх
директор дьон кэпсэтэллэрин истэрим
уонна Булуу училищетыгар биригэ үөрэммит
кыһым А.Д.Батарица (билигингэ Чечебуто-
ва) кэргэнэ буоларын кэтэһиттэн билэрим.
Кыһалгалаах киһи быһытынан эрдэттэн си-
бикиээн хас да сиргэ история учууталын ми-
эстэтэ баарын истибитим. Ол иһигэр Диринг
орто оскулатыгар директордун олоор таба-
рыһым М.Р.Сысоев: "Мин оскулабар ис-
торик мизэстэ баар, дьыбын-уоксун бэлэм-
нээн олоорбун, кэлэргин эрэ ылабын", - ди-
битин, бөмчү санаан сылдырым. Кэпсэтип,
арааһа, ол туһунан буолар буолуо дьон эрэл-
лээх этим. Онтум букатын атынын эргийэн
табыста. Дмитрий Павлович: "Иван Иванович,
Бийиги эйигин Хатылы орто оскулатыгар ди-
ректорунаа кытарга субалэһэн олоорбун.
Энон, дьэ, бирикээсхин ыл уонна хаан ту-
туһуу буоларын быһаарыахха", - дьон кэпсэ-
тинин быһа-бааччы быһаарыллыбыт болгуру-
с курдук сабалаата. Мин соһуйдум, ыксаатым
даһаны, араас санаалар киирэн тахсыталыл-
лар. Ыгылыбыллар тэптэрэн: "Минигиттэн ту-
һун булан ылаахтарай, сага үлэлээн эрэр
киһиттэн. Кыкырааччы ахаастан баран атын
оройуонга баран халбыт киһи", - дьон сана-
талаан ылым. Кэпсэтибит улаата. Мин үлэ-
рпийим суобун, ол аата, директор үлэтигэр
бэлэмэ суобун туһунан эттим, дахаастаһа са-
таатым. Дмитрий Павлович ыгылыбыллар
орон мин этилирим улахан төрөт бу-
лбатах арын, саамай кылаабынайа үөрэх
эттүнэн сөптөөх баалаа буолуо, иһигэр
кэпсэтэ кэлиэбин, олох, үлэ байэтэ сирдээн
иһигэр, иһигэр сайдыыга, кэскилгэ үчүгэй
кыах үөскүүрүн туһунан эппитин ылымым
быһылаах, холкутуга быһытылдым. Итин-
тэн салгыы наар кини санарда. "Үлэбин
сабалаа, көмөлөһүөлүт", - дьон түмүктэтэ.
Мин син-биир: "Кыратык толкуйдуум", - дьон
кардардым.

Субэлэтэ чугастык университетка бири-
эмгэ үөрэммит, тутар эгэстээк биригэ үлэ-
сөбүт табаарыспар А.С.Шишигингэ табыс-
тым. Кини очолорго комсомол райкомун бас-
такы секретарынан үлэлиир. Үлэтигэр баар
эбит, киирэммин хайдах балаһыаннаага
түбэспиппин кэпсэттим. Өлөксөйүм: "Үйбээн,
мин итини билэбин. Минигиттэн эмиз ыйы-
лытара, ону мин үлэлиир кыахтаах киһи дьы-
битим. Долгуйума, тахсан иһиэ. Мин эмиз
он курдук балаһыаннаах этим, бу сырыт-
табым дии. Онон тахсан үлэлээ", - дьон киһи
буолла. Эбизикэ аймактарбар, куруук сылдыр
чугас дьоммор В.Е.Шестаковго кэллим.
Кинилэр үөрөбүн сага бүтэрэн кэлбит киһи-
тэн, бастаган туран, ханна анатан эрэрбин-
туһуластылар. Мин барытын кэпсэтим.
Дьыдым Василий Егорович өрө көтө түстэ:
"Кэбис, дьор, саарбагалаама, итинчэ улахан
кэтэһили ахааастаама. Директор буолан
төрөөбөттөр, олох байэтэ үөрэттэ, буһан-ха-
тан иһик", - дьон быһа-бааччы этэн кэбистэ.
Дьэ, итинник чугас дьонум субэлэрэ, этилэрэ
быһаарылаах буолбута. Эбизит кэнииттэн
Дмитрий Павловичка тийэн субэлэрибин
Эмилэрдим. Уһаллаха туһуна кизһа Хатылыга
тахсар буоллубут. Кини Чурапчыга көһөн ки-
рэ илигэ, дьыттигэр сылдьан үлэлиирэ. Кизһа
мин кинилэргэ хоннум. Дмитрий Павлович
кэпсэтип быһа субэлэтэ, оскула, нэһилик
үлэлэрин кэпсэттэ, хас биридин учууталга ха-
рактеристика биэрэ. Сарсыагы күлүгэр эби-
эккэ дээр батыһыннара сылдьан оскула ма-
териальнай базатын көрдөрдө, документация-
ны тутустубут. Ити курдук мучууаананан Ха-
тылы оскулатын директора буолан хааллым.
Мин тутуһарбар оскула иһи үөрэтир кор-
пустаах, мастарыскайдаах, 50 мизэстээх
интернаттаах, бири ГАЗ-53 массыналаах, ко-

тельнайдаах, хас да уопсай дьылардээх этэ.
Оскула таһыгар спортзалы уонна алын суһуу
оскулаһы итигэр котельнай көмдөйө бүтэн
турар. Оскулаага кырааскалаһын-эһин кур-
дук өрөмүөн ытыллыбыт. Арай оскула
иһинэри спортнай саала истизинтэ таһын
диэки иһигэр, өһүлэрэ төлө ыстаныах кур-
дук буоланнар, хайаан да тирээбиллэнэргинэ
эрэ кыстыа диэтилэр. Интернакка эмиз бири
хос үрдэ обшакаланан баран сиптээк турар,
оһоҕо эмиз өрөмүөнүнэнэргинэ табыллар, со-
вхох хонтуруатын таһыгар турар бири уопсай
дыз өһүгэ кэпсэтир үрдэ суулар кутталлаах
дьон буолла. Оскулаһы уонна интернаты ити-
гэр улахан котельнайга сайын аайы уу киирэр
эбит, ол баһылыһына уонна котелларыгар
ханнык эрэ өрөмүөн ытыллыһына эрэ үлэ-
лиир кыахтаахтарын завхотум кэпсэттэ. Учуу-
талларга мас тизилэ илик, хайа эрэ уопсайга
эмиз оһох оһоһулуоһутаах эбит. Ити курдук

гы булан адалан котел бэлэм буолулар, ин-
тернат үлэтигэр интернаты ситэрдилэр,
оһоһут эмиз көһүннэ. Оскула саалатын үлэ-
уустук буолан эрдэ кыаттарбата, ону учуутал-
лар үөрэх сабаламмытын кэннэ субуотунуу-
нан тирээбиллэри туруордулар. Эпбэх үлэ ко-
тельнай уонна спортзалы үлэ-кыларига
ытыллына. Очолорго тух баар матырыйал
барыта фонда быһытынан бариллэрэ. Дмит-
рий Павлович эппит тылын толорон 2 котел
уонна сеп буолар турба фондатын биэрэ уон-
на харчытын төлөтө. Котельнай эрдэ бүтэ,
оскула холбоһон алын суһуу кылаасгар ик-
кис чизэллэртэн үөрэммитинэн бардылар. От-
тон спортзал сага дьыл кэнииттэн биридэ
үлэ-кы киирбитэ.

Ити кэниэргэ хайа бабарар сиргэ оскула-
лар нэһилик олоһор олус актыыбынайдык
кытталара. Хатылы оскулатын коллектива
ити үтүө үлэли чизэстээхтик толорор. Мин үлэ-

Хатылы орто оскулатын 70 сылын көрсө

УЛАХАН ОЛОХХО КЫНАТТААБЫТ КЫҢА

уо. д. а. эпбэх тэрэһин үлэ баччааһыга дээр
туох да кыһалгата суох сылдыбыт, сага
үлэ-кы үктээн эрэ киһи санныгар марахан
таһаас буолан сүктэриллэ түстүлэр. Онуоха
эбизит атын нэһиликкэ кэлэмин, дьонун-сэр-
гэтин билбэппинэн илиим-атабым баайыла-
ах курдук. Дьэ, бу балаһыаннаага дьон-сэргэ
өйбүлэ, көмөтө, субэтэ дьон улахан дьыла
буоларын өйдөбүтүм. Саамай чугастык мизэ
көмө, тирэх буолбут дьоннорунан дьыла-
мит ыалларым буоллутара. Бастаан аһыах
биримэҕэ аймактарбар Мария Филипповна,
Михаил Авксентьевич Иарновтарга, онтон кэ-
лин олохтоохтук Мария Алексеевна уонна Иван
Степанович Новгородовтарга улахан кыах
буоларын кэпсэттүм. Түс-бас олохтоох, үтүө-мааны ыаллар этилэр.
СР үтүөлээх учуутала, улахан опытаах дирек-
тор Н.С.Соловьев пенсияга тахсан оскула
таһыгар олоһор. Төһө да быһааччы үлэ-
ораатар, үөрэтэр-итэр үлэ-кы убаамыт, оску-
лаага олоһон анаабыт киһи быһытынан оску-
лаһы быһа асатат этэ. Киирэн куруук үлэ-
хамнас туһунан билсигэрэ, сэлэргэһэрэ уонна
мизэ олус наадалаах субэлэри биэрэрэ. Ити
кэмигэ Хатылы нэһиликкэр үтүөкэннээх са-
лайаччылар үлэлэббиттэрэ. Отделение уп-
равляющей И.Я.Чичигинэроэ. Очолорго
хаһаайыстыбаннай үлэ саамай ырахан саа-
ла буолара. Куруук от-мэс кырыымчыга, үлэ-
илим тийибэтэ, онтон да атын хаһан да бүлүт,
сиппэт түбүктэр эпбэхтэрэ. Отделение хонту-
ратыгар сарсыарда аайы куруук бири харгы-
на: киһи тобус-толору, Илья Яковлевич куо-
лаһа бири кэм өрө умайыктана олоһор буола-
ра. Кинини кытта бастакы көрүстүбүн олох
умуһаллым. Туох эрэ болгуруоһу быһаарта-
раары хонтураба кэллим, дьон арычча сал-
лииллэрин кэтэһэн турдум. Бири түгэнгэ аан
балаһа кизгик тэлэлибитигэр киһим ми-
гин таба көрдө уонна өрө хаһыра түстэ:
"Хайа, дьор, бу сага директор киирэн турар
эбит дии. Иван Иванович, кэл, киир. Туох на-
адалааххын? Аны кэллэххэ кэтэспэккэ быһа
аһар буол. Оскула наадата бастаган туран
быһаарыллыахтаах", - дьон улахан кыах-
бын көтөкүтэ.

Сэбизт председателиэн А. А. Сивцев үлэ-
лэбэтэ. Эмиз бири туста суоллаах-мистээх
дьонго-сэргэ-кы бири тэн, үтүө сыһааннаах
салайаччы быһытынан очоттон баччаа ди-
эри билэр.

Оскулаһы үөрэх дьылыгар бэлэмнииргэ
сиппэтэх хаһаайыстыбаннай үлэлэри
быһаарыа үлэлэспитинэн барбытым. Манна
үлэтин да быһытынан саамай улахан көмө-
лөһөөчүбүнэн олохтоох киһи, завхотум
Е.Н.Николаева буолбута. Эмиз эдэр, очолор-
го сага үлэлээн эрэр киһи этэ, судургу майгы-
лааба, сүрдээх толоруһа, ик сүрбүттэн
кыһаллан үлэлиирэ. Көчөгөрдөр көстөннөр,
котельнайдарын бэлэмнээн бардылар. Котел-
лары өрөмүөннүүргэ завхотум иһи сантехни-

сифиһилээхтик кытталара. Ханна да үлэлэ-
тэр үчүгэй учууталлар ахсааннарыгар сылды-
быта. Хомойуох иһин, эдэр сааһыгар эрдэ
суорума суолламыта. Үлэ уруогун учуутала
А.И.Попова, алын суһуу кылаасгар учуутала
Е.С.Федорова олохторун оскулаага анаа-
быт, сүрүн кыһалгалара үөрэтэр оһолоро бу-
олбут, бэйэлэрин дьыалаларын хаһы курдук
оноро сылдыр улахан опытаах учууталлар
этилэр.

Педколлектив баһылар анара эдэр учуу-
таллар. Билигин эргиллэн көрдөххө, үтүө да
дьонно үлэлээн ааспыттар эбит дьон санааба
кэлэбин. Иитэр үлэ-кы Л.Т.Егорова үлэлиирэ.
Билигин кини РФ үтүөлээх учуутала, ордон ка-
валера Мин кэлэрбар кини бири сүл үлэлэ-
бит буолан муһмакка-тэммэккэ чуолкайдык
салайара. Үлэбит туһунан албастык субэлэһэр-
бит, кэпсэтэрбит. Хайа бабарар былааннам-
мыт дьыаланы тэрэһин өтүнэн кыайа-хото
тутара, үчүгэй үлэ-кы тахсар сибикитэ эрдэт-
тэн биллэрэ.

Аһыах биримэҕэ да буоллар, история
учууталынан билигин гимназия директора
А.С.Иустинова үлэлэбэтэ. Кинилин универ-
ситетка биригэ үөрэммиттэ. Өр буолбатаба,
Альбина Степановна райкомолга үлэ-
ыгырытара.Кини киирэн барт үчүгэйдик
үлэлэбэтэ.

Кини онугар история учууталынан Мир-
нэй улуһуттан төрүттээх А.А. Соловьева (эдэ-
ригэр Саввинова) үлэли кэлбитэ. Кини об-
щественной олоххо актыыбынайа харааха бы-
рабыллара. Нэһиликкэ олоһор кыттыспытынэн
барыта, ыңчат кыттылаах бири да дьыалы
көтүпүт этэ. Билигин санааахха, ити кини ис-
туруга, анала эбит. Хатылыга хас да сүл учуу-
талаан баран дойдугар тийэн үһүнүк
нэһиликкэ баһылыгынан тахсылаахтык үлэлэ-
эбитэ. Билигин кини Ил Түмэн депутатта.
А.Г.Кузьмин математиканы үөрөппитэ. Кини-
лиин бийиги эрдэттэн билсэрибит. Саага дьы-
гэр спортке-и этэ, нэһиликкэ спортнай
олоһор актыыбынайдык кытара. Учуутал да
быһытынан үлэти эрэллээхтик сабалаабыта.
сөбүлээн, ханна да кыһалгалаах оһол
үлэлэбэтэ. Үтүө учуутал, үлэ-кы тахсыах
киһитэ быстах оһолго түбэһэн эдэр сааһыгар
суорума суолламыта.

Л. А. Пермякова (Каргузова) пионер
баһаатайынан үлэлэбэтэ. Пионерскай хос ди-
ректор хоһун кытта кэпсэллэ буолан, кини хас
хамсанытын барытын билэ олоһорум. Лю-
бовь Алексеевна оһолору кытта олус сыра-
лаһан үлэлиирэ, кини үлэлиир кэмигэр Хатылы
оскулатын пионерскай тэрлэттэ оройуонга
үчүгэй үлэлээхтэр ахсааннарыгар сылдыбыта.
Кэргэниин Степан Степанович Ефимов
физика, Елена Романовна Ефимова математи-
ка учууталларынан үлэлэббиттэрэ. Иһикан да
идэлэригэр сыстаас этилэр, бу үлэ кинилэр
аналларын курдуга. Үөрэтэр оһолоро олимпиа-
даларга куһаҕана суохтук кытталара. Кэни-
ки кинилэр Хатылыттан барыттар этэ.

Хатылы оскулата орто буолан, киникэ
Болтоно уонна Соловьев аһыс кылаастаах ос-
кулаһарын бүтэригэр кэлэн интернакка
олорон үөрэнэллэрэ. Хайа оскула, нэһиликкэ
хайдах суоллааба-мистээбэ кини үөрэнсөн-
лэригэр ырыһайдык көстөрө. Хатылы оһол-
ро үөрэхтэригэр орду курдуктара, Соловьев-
тар спортнай өтүнэн сайдылаахтара, Бол-
тоно оһолоро уус-уран самодеятельность
өтүгэр быдан аһылыбыт буолалара.

Мин Хатылы оскулатыгар директорунаан
бири эрэ сүл үлэлэбэтим. 27 сүл ааспытын
кэннэ эргиллэн көрдөххө, чугас дьоннорум,
аҕа табаарыстарым субэлэригэр очоттооһуга
сөптөөх быһаарыныһы ылыт эбиппин дьон
түмүк оһолорун. Үүнэрбар, сайдарбар, улахан
олох суолун устун эрэллээхтик хаамарбар акы-
лаат уурбут, кынат аһыт Хатылы оскулата бу-
олар. Ол иһин Хатылы нэһиликкэр, кини
сайаһас-сайдам дьонугар, ол кэмгэ биригэ
алыһан үлэлэбит салайаччыларга, учуутал-
ларга махталым улахан. Ити санаабын сүрө-
кылааннаһтар, дууһаны көннүүрдэр үтүө
өйдөбүл оһолон үйэм тухары илдьэ
сылдыабым.

И.И.ЯКОВЛЕВ,
улуус баһылыгынын солбуйааччы.

ЧУРАЛЧЫ — СПОРТ ТУОНАТА

Хайхасит аналлаах таһаарыныта

Хатылы нэһилиэгэ улууспутугар биир спортивнай нэһилиэгинэ биллэр. Ментан республика, улуус биллиилээх спортсменнэра — сүүрүк Василий Попов, тустуук Сидор Попов, боксер Григорий Кривошапкин, дуобатчыт Михаил Николаев, саахыматчыт Гаврил Аммосов, велосипедист Василий Драгунов уо. д. а. үүмүттэрэ. Кэлин кэлүэнэ спортсменнэртан боксер Мохаммед Кривошапкин, мас тардыһааччылар Николай Быганов, Вячеслав Лонгинов, сүүрүк Екатерина Драгунова, тустуук Семен Федоров заттара спорду таптааччыларга кызыккы биллэр. Итин таһынан спорду пропагандалааччы Семен Прокопьев, Иван Говоров, Иван Харлампьев курдук дьоннорунан нэһилиэк ким туттуон туттар.

Бүтүгүнү спортка аналлаах балаһаа Хатылы эрэллэрин — бокска, саахыматка дыарыктанар оҕолор тустарынан суруйохпут.

БОКС СЕКЦИЯТА

Бу секцияга бокска ССРС спордун маастарыгар кандидат Григорий Михайлович Кривошапкин дыарыктыыр. Кини тренерской үлэни дыарыктаммыта быһыа 23-с сыла. Бастаан Одьулун оҕуолатыгар 1973 сыллаахтан общественнай тренер быһытынан үлэһэбитэ. Ити кэмгэ күрэхтэһии олуус дыйабын туһунан сэлэтиир. Саамай улахан күрэхтэһиилэра-республика чемпионата сыла биирдэ эрэ буолара. Ол эрэри ити кэмгэ биирдэ эмэ күрэхтэһиигэ барарга проезд, үл-хэр-чы итүгүр кыбыктарын суох буолара. Холобур, 1978 сыллаахха Магадан куоракка 2 уолу илдьэн күрэхтэһиигэ барта. Кэлин араас күрэхтэһиилэр-турнир-дар, биригистэ буолуталыһаллар эрэри, аны үл-хэрчы өттүнэн 1980 сыллаахтан Хатылы орто оҕуолатыгар бастаан общественнай тренер быһытынан үлэтин саҕалаабыта. Ити кэмгэ үлэлииргэ сүрүн мөһэй быһытынан төрөлүттэр, оҕуола салаатата даҕаны бокскаан дыарыктаныыны охсуһууга үөстэти, күлүгээннэри иитэн таһаарар көрүг быһытынан сы-

һыаннаһытара буолбута. Оһон секция сабыллыа сыла-сыла трен-ер тус дьуллурунан, ылыммыт дьыалаа боронитигин үлэһэ-битэ. Сөбүлүү спордун көрүгэр оҕолору тардар, пропагандалы-ыр сымтатан болгонго кытары секция аһан үлэһэппитэ, дыарык-тыыр күнүгэр сатыы сылдьыбы-та.

Билигин Чурапчытаагы орто спортивнай оҕуолатын филиалы-нын быһытынан дыарыктанал-лар. Остолубуй, гостиница буол-лан турбут дьыа совхоз үрэллэ-тин кэмгэр бырыһыллан хаал-бытын оһогостон бокс, тустуу сек-циятын үлэһэппитэр.

Илээх бокскааннар маастарытара, техниканы чочуйарга аналлаах схемалар, кыйымыга ыгырар, боксаны пропагандалыыр пла-каттар мыйымматтар.

Григорий Михайлович үлэ-тин-хамнаһын туһунан салгыы маанык билиһиннэрдэ:

— Секцияга 12 оҕо сылдьар. Саастарынан көрөн кыра, орто, улахан группаларга араарбын. Кыралар нэһилээ 3 күн, атыт-тар күнүгэ дыарыктаналлар.

Кыра группаттан уолсай эт-хаан өттүнэн дыарыктаһыны саҕалаабын. Тута бэрээжэ кэ-тэрдэн охсуһунанан барбаллы. Уолсай быраабылалары, техни-

камакка аналлаах хоһугар кыра саастаахтар дыарыктанан оһорол-лор. Иһонкэлорго саахыматка аһан дойдуга чемпионатыбыт эр дьон уонна дьахталлар хаартыс-калар, улуус, республика күрэх-тэһиилэригэр кыттыбыт оҕолор өһөһөөк хаартыскаларынан оһоһуллубут стендалар, оһонһоһбут таблицалар ыйа-мыттар, иһилэри көрөһүн ким ханнык сыллааха хайдах күрэх-тэһитин билэр кыахтааххын, бэйэгэ саахыматчыт оҕолор си-тиһиилэрин көрдөрөр хроноло-гия.

Саахымат секциятын са-лайлааччы Гаврил Николаевич Аммосов бу оҕуолаа 1965 сыллааха бастаан дуобат секци-ятын үлэһэппитэ. Ити көрүг үөрэнэччилэр оройуоннаагы комплексной спартакиадалары-гар киирэринэн, физрук иһис рэзидиһаах дуобатчыт буолары-нан үөрэнэччилэри дыарыктаа-быта. Ити кэмгэ "Пионерская правда" хаһыакка "Дикти ду-бат" күрэхтэһии балаһыанньата баччэһтэммитэ. Балаһыанньа

УЛУУСКА БАСТЫЫР ИҢИ

Тохсунньу 26 — 27 күннэригэр Хайахсыт уонна Хадаар нэһиликтэригэр улуус волейболга эр дьонго уонна дьах-талларга уочараттаах күрэхтэһиилэрэ буолан ааста. Ол курдук, "А" бөлөххө кыттааччылар Хайахсыкка, оттон "Б" бөлөхтөр Хадаарга финалга тахсар иһин оһонһоһулар. Барыта 26 хамаанда күрэхтэстэ. "А" уонна "Б" бөлөхтөргө I уонна II буолбут хамаандалар чемпион аатын билдыасты-лар.

Олуус тыһааһынаах оһонһуулар кэһнилэригэр дьах-талларга улуус бастыһа хамаандатын аатын Чурапчы-2, ик-киһи баай оһыттаах Мугудай, үсүһү балай да үчүгэй оһонһууну көрдөрөн Холтобо хамаандалара ыллылар.

Эр дьонго бары да хамаандалар балаһаа сиппит оһонһууну көрдөрдүлэр. Ол түмүгэр олохтоох Хайахсыт оһонһоһчулара үрдүк таһымнаахтык киирсэн, астыктык бастаатылар. Иһис миһэстэ эдэрчи саастаахха Чурапчы-1 хамаандата таһыста. Оттон үсүһү иһки сыл субуруччу бастаабыт Алабар хамаандата ылан, нэһиликтэригэр спорт бу көрүгэр улахан болһомто уурулларын өһө төгүл биһэргэтилэр.

Бары кыйаһылаахтар уонна призердар анал медалла-рынан, дипломнарынан наһараадалаһыттарын таһынан анал ааттар хаһаайыттарынан буоллулар. Оһонук "Бастыһа оһонһоһчу" ааты дьахталларга Саргылана Прокопьева (Чурапчы-2), эр дьонго Василий Филиппов (Хайахсыт), "Бастыһа быһааччы" ааты Григорий Захаров (Чурапчы), "Үчүгэй көмүскэччи" ааты Галина Собкина (Мугудай), эр дьонго Александр Лукин (Хадаар), "Эдэр кэскиллээх оһонһоһчу" ааты 17 саастаах Алексейандр Колырин (Алабар) ыллылар.

Күрэхтэһии үрдүк таһымка барарыгар кемелөспүт Хайахсыт нэһилиэгин баһылыгар И.И.Филипповка, Хадаар нэһилиэгин баһылыгар В.В.Никоновка, тэрийэччилэргэ П.Ф.Митингэ, И.П.Лукинга махталбытын тиздэбит.

И.И.ОКОНЕШНИКОВ,

улуус дьаһалтатын спорка отделын начальнига.

ХАТЫЛЫ СПОРКА ЭРЭЛЛЭРЭ

Утуе дьылаа хамсааһыны-гар кытыһаан би дьыабитин ис-реконструкциялаан, сагалыы иһигэр система тардан иһин ко-теһнайга холбоон, ортоһунан аһардаан иһки саала оһорбу-лут, 2001 сыл сэткынэгэ үлэһэ киллэрбиппит. Төрөлүттэр, оҕолор кемелөспүттэр, — дьэн кэһсимир тренер.

Саала иһэ сылаас, дыарыкка аналлаах груһалар, араас сна-ридтар аналлаах миһэстэлэригэр тураллар. Иһонһонһорго били-

каны чочуйуу ытыллар. Хас би-ридии оҕо тус майгытын, харак-терин учуоттааһа дыарыктыы-тэ. Техникалар, бокскааннар ма-нелара, тактикалар эмэ иһинэ оһорбунан чочуллар. Аһы, хан-нык баһарар үөһэх курдук, тех-никаны тургэһик ыһынар эһотэр ыһына охсубат оҕолор бааллар, сорохтор уһулучу талэһэһ-тар. Иһиник талэһэһах спор-томеннэртан тренер эмэ үөһэ-нэр, сайдар дин санымын.

Бокс бэйэһэ туһунан көрдөһүлэрдээх, спортсмен тус хаачыстыбатыгар оһорбунан көрүг. Тренер бу көрүггэ оһону кыра сээһиттан дыарыктыыра орду. Оһонһо уһунаахтык дыарыктан киним спортсмен, кини быһытынан иһтэн таһаарыаха сеп. Бу спорт көрүгэр орду кини характера иһтиллэр, дьыһаһах эр кини бу-опарга олук уурулар. Дыарык-тыыр оһобун эһахтан сүүмэрдэн ыларын наада. Билиһи оҕуола-бытыгар оһорх кылаастарга олох аһууһах уол баар — сүүмэрдир кыах суох, оһон 3 сыл секцияга эһи оһону ылбаах сьырттым. Сүүмэрдэн ылбыт кыра уонна орто саастаах группаларытан заттарын заттаһахтара дьэн эрэһэ саныбын. Оттон улахан группага дыарыктаначчыларим ситиһиилэрэ улуус хаһыатыгар суруллан тураллар.

Бөһөм биир баһа сааһаах-тын-улууспутугар бокс сайдара буоллар дьэн, Иһиниэхэ арчы-бит оҕолорбуттан тренер үөһэһэр үөһэһэн кэлэн үлэһип-лэргэ буоллар. Үөһэһэһилэрбэр иһиник эһэһин, бэлэһиниһин. Аһын улуустартан кэлэн спорт бу көрүгүн өрө тардалара уустук-таһаах буолуоһа. Улууспутугар, иһин эһэрдэргэ уолсайынан даһаны, бу көрүггэ улаһаһык хааллыбыт. Оттон республика-быт бокскааннара аһан дойдуга тийэ ситиһиилээхтик күрэх-тэһэллэрин бары иһтэ-билэ сылдьабыт.

СААХЫМАТ

Хатылы орто оҕуолатын саа-

хымат секциятын туһунан кэһи-ригэр көрдөһүлэр, бастаан турен, улуус оҕуолаларыгар саахыматка сыман туһунан би-лиһиннэрдэ. Утуе оҕуолалар бу дьылаага эһиһтинэһтээхтик сыманнаһан, тренерской кур-старга учуулалары үөһэттэрэн уруок биирдэ быраабы ыллар-быттар. Итэһэс быһытынан со-рох оҕуолаларга билигин даһаны болһомто ситэ уурулу-батын, күрэхтэһии аһууһаһын э-тэ. Саахымат федерациятын саһа саһаабыгар бу болһуруоһу туруорсар саһаалаах эһит. Улуус оҕуолаларын күрэхтэһиилэри-гэр быһырын саахымат эһаһэһтэһинэй эһит буоллаһына, бийыл талан ылбыт көрүгнэри-гэр күрэхтэһэллэринэн кыт-тымыахтарын да сеп балаһыань-алара үөһэһэбит. Саһа эһи күрэхтэһиини — иһин эһэр улу-устар үөһэһэһчилэрин чемпион-наттарын ыллар былааннаах-тын билиһиннэрдэ.

Үөһэһэһчилэр саахыматка дыарыктанар баһалаахтар. Иһи-ниэхэ бу курулуоһа дыарыкта-мыттар араас республикатаагы таһымнаах күрэхтэһиилэргэ кыт-тан мэлди иһиник сылдьыла-

Гаврил Николаевичтан саа-

хымат секциятын туһунан кэһи-ригэр көрдөһүлэр, бастаан турен, улуус оҕуолаларыгар саахыматка сыман туһунан би-лиһиннэрдэ. Утуе оҕуолалар бу дьылаага эһиһтинэһтээхтик сыманнаһан, тренерской кур-старга учуулалары үөһэттэрэн уруок биирдэ быраабы ыллар-быттар. Итэһэс быһытынан со-рох оҕуолаларга билигин даһаны болһомто ситэ уурулу-батын, күрэхтэһии аһууһаһын э-тэ. Саахымат федерациятын саһа саһаабыгар бу болһуруоһу туруорсар саһаалаах эһит. Улуус оҕуолаларын күрэхтэһиилэри-гэр быһырын саахымат эһаһэһтэһинэй эһит буоллаһына, бийыл талан ылбыт көрүгнэри-гэр күрэхтэһэллэринэн кыт-тымыахтарын да сеп балаһыань-алара үөһэһэбит. Саһа эһи күрэхтэһиини — иһин эһэр улу-устар үөһэһэһчилэрин чемпион-наттарын ыллар былааннаах-тын билиһиннэрдэ.

Үөһэһэһчилэр саахыматка дыарыктанар баһалаахтар. Иһи-ниэхэ бу курулуоһа дыарыкта-мыттар араас республикатаагы таһымнаах күрэхтэһиилэргэ кыт-тан мэлди иһиник сылдьыла-

ра, Россия, аһан дойдуга таһымнаах күрэхтэһиилэргэ кыттылара хо-лобур буолар. Бу оҕуола үөһэ-нээһиниһэ 1998 сыллааха ытыллыбыт оҕолор бастаки олимпиадкый оһонһууларыгар кыттыны ылбыттар. Кинилэр сиппиттэн уоскуһаах саһа-тан-саһа киирбилэри дьайарга дуулуһаллар. Муус устар саһааһыгар ытыллар Россия са-ахыматка үөһэһэһчилэр ортоло-ругар күрэхтэһиини финалы-гар 16-гар дьэри саастаахтарга 9-с кылаас үөһэһэһчилэ Паша Алексеева кыта барыаһаах. Ру-дик Григорьев, Ганя Догдоева бу күрэхтэһиигэ кыттар быраабы ылбыттар, үл-хэрчы көһүннэһи-на барыаһаахтар. Маастарыһты-на үрдэтэргэ аһан дойдуга чемпи-он Анатолий Карпов ыллар кэ-тэһтэн оҕуолаларыгар үөһэһэр бы-лааннаахтар.

Филиал буолуохтарыттан инвентарынан хаачыһаллар, аһаһа демонстрационнай дуоска-лар наадалар. Теорияга үөһэһэр араас литература эһаһа, комп-ютернай программалаахтар Спорттивнай оҕуола салаатата мэлди кемелөһүлэр, өһуүрү, күрэхтэһиилэргэ баралларыгар техникаһан хаачыһаһа аһаһа-быттарын туһунан тренер мах-таһынан аһтар.

А. СЛЕПЦОВ.

Хаартыскаларга: тренер Г. М. Кривошапкин кыра группага дыарыктанар оҕолорунуу; охсуу ньымаларын баһылааһын; аһан дойдугаагы турнирдар, Россия фина-лын кыттымылаахтара республика, улуус чемпионна-ра — Хатылы саахыматчыт оҕолора.

"БИҢИГЭ ЭРИЛКПИТ"

Бу нэдиэлэҕэ улуустаабы оҕо библиотекатыгар дьыһа үөрэтүү киинин үөрэнэчиллэригэр саха бөдөн суруйааччыта, гражданскай сэрии актыыбнай кыттыылааҕа Эрилик Эристинин төрөөбүтэ 110 сылыгар аналлаах "Биһиги Эриликпигэр" диэн тылыннан сурунаал буолан ааста. Дьаһалы библиотэка үлэһиттэрэ уонна дьыһа үөрэтүү киинин учууталлара тэрийэн ыттылар. Оҕолор суруйааччы олохун, айар үлэтин туһунан саха тылын уонна литературатын методуна В.М.Чулинскайга айымньыларын ырытыытын, Чурапчы орто оскуолатын саха тылыгар уонна литературатыгар учуутала С.И.Бремеева уонна дьыһа үөрэтүү киинин учууча тылыгар уонна литературатыгар учуутала, педагогическай үлэ ветерана Л.Г.Полова ахтыыларын олус сэрээн иһиттилар. Эрилик Эристинин айымньыларыттан быһа тырдыылары ССРС уонна СР культуратын туйаҕа В.Д.Пинигина ааста.

Оҕолор суруйааччы олохун, айар үлэтин туһунан дикторинаҕа кыттынылар, үөрэппит айымньыларын үрүһүйдээн быыстатка тэрийдилэр.

"СО" кэрр.

Хаартыскаҕа: тылыннан сурунаал кэмизэр.

С.С.Яковлев — Эрилик Эристинин төрөөбүтэ 110 сылын туолуутугар

АЙЫМНЫЛАРЫГАР ГРАЖДАНСКОЙ СЭРИИ ТЕМАТА

арачы Грифонов бэйэлэрин ааттарынан уларытыллы-бакка киллэриллибиттэр. Оттон Коля Манасов, Сени Оноев, Костя Манасов про-тотиптарынан Николай Кри-вошопкин (Уот Субуруус-кай), Степан Саввин — Күн Дьириниэ, Костя Соколь-ников буолбуттара.

Романка гражданскай сэрии биһир сүрүн собы-тынан буолбут Амма Соло-буодатын (Бояркинская Со-лобуода) 5 ыйдаах геро-ическай обороната сийили-сирдатыллыбыт. Дабаан с-лизиньэтигэр кыргыһыны Абаа сэринтэ буолуо диэн сарайыһа сөл.

Айымныга Харачаев уобараһынан гражданскай сэрии геройа Михайлов — Харачаас хорсун быһыта кертөрүллэр. Оттон Хадар-цев уонна Баягиров уоба-растарынан кини аргыстара Чурин уонна Байанай буолаллар.

Абааччыга кизэтик биллибит атын айымныга — "Кэриэс туолуута" диэн сэхэн. Бу сэхэнкэ үрүннэр быстах кэмнэ баһылаан

олорбут сирдэригэр кыра-хара дьоннору хайдах үтүрүөн-хабырыйан оло-руттара ойууланар. Сэхэн сүрүн геройдара КыраХа-бырыс, Влоене эмээхсин, Минтэрэй өбөншөр, Уулаах Уйбаан суруйааччы хаан-уруу аймактара, чугас дьон-нору буолаллар. Кинилэр ааттара айымныга улары-тыллыбакка киллэрилли-биттэр.

Сэхэнкэ Советскай бы-лаас кыр өстөөхтөрүн: До-одор кулба, Настаа Ачаа-раба уобарастарын тэнэ баайдар албыннарыгар ки-ирэн быстар дьадаҥы төрүттээх эрээри үрүннэргэ холбоспут дьоннор, Чаабый Дьаакыл, Ньамахтай уо. д. а. уобарастара кертөрүл-лэллэр.

Сэхэн сүрүн идеятынан үрэх баһын түнүктэх кини-тэ Уулаах Уйбаан ойо-санаата уһуктан сана олоҕу биһир ак-тыыбынай туталаччы буолбу-та буолар.

Ити курдук суруйааччы "Билэи ыстааба" диэн дра-матыгар эмиз оннук ал-бынҥа түбэспит кинини

Үтүтүрүп уобараһынан арийан кертөрөр.

Суруйааччы гражданс-кай сэрии тематыгар ай-ымнылаах Саха сиринэн эрэ мунурдамматтар. Ол курдук, "Революция уола-тара" уонна "Айымал" ди-эн сэхэннэригэр Казах-станга уонна Бурят-Монго-лияга буолбут гражданскай сэрии түгэннэргэ ойууланал-лар. Манна сүрүн геройда-рынан төгүрүк тулааһа үөскээбит, кэлин кыһыл жо-мандирдарынан буолбут Абдулкулла уонна Мундэр-бек, эрэни, кыһалҕаны энэринэн тэлбит хорсун партизан Бурхалей буолал-лар.

Саха биһир биллэр су-руйааччыта Эрилик Эристи-ин айымньыларын кылгас-тык ырытан баран, кини сирдик аатын үйэтитэргэ улуулун олохтоохторо өссө да салгыы үлэлэниэхтэрэ диэн эрэни сандыбын.

Егор СТРУЧКОВ,

П.А.Ойуунускай аатынан литературнай музей научнай үлэһитэ.

МАХТАНАБЫТ

Ааспыт сыл ахсынньы ый 30 күнүгэр биһиги дьыһ кэр-гэн ыар сүтүктэнибит. Тапталлаах кэргэним, аҕабыт, улуус-таабы тыа хаһаайыстыбатын управлениетын хаачыстыбага государственной инспектора КИРИЛЛИН Максим Николае-вич ыарахан ыарыттан өлөн туораата.

Ити ыарахан кимитигэр моральнай, материальнай көмүгү онорбут, өйөөбүт, көмөлөспүт доботорбутугар, аймактарытыгар, аҕабыт биһиргэ үлэлээбит коллегалары-гар: СР тыа хаһаайыстыбатыгар уонна соботуопкага минис-терствотын үлэһитигэр А.П.Петрова, Госсельпродинспек-сия начальнигар О.П.Маркова, "Чурапчы" ТХПК директо-рыгар А.Т.Ноговицын, тыа хаһаайыстыбатын управле-ниетын коллективтар, өр сытан бодоруспут доботору-гар Е.Е.Васильева, В.П.Чичигина, И.А.Пинигин, И.И.Филиппова, Н.М.Старостин, С.Е.Матеева, Н.Е.Оконешникова, В.Я.Макарова, А.Н.Иванова, Е.Н.Иванова, А.В.Иванова, күтүөтүрбүтүгэр С.С.Пини-гин, П.Ф.Аммосова, К.А.Максимова, И.С.Саввинова, Б.Д.Лазарева улахан махталбытын тирээбит.

Этигинин ыары ылласпатын, күтүрбүн кыттыспы-тын, чэгиэн-чэбдик, дьоллоох-соргулаах буолун!

Кэргэнэ Мария Дмитриевна, оҕолоро.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Олунньу ый 8 күнүгэр "Чурапчыагрострой" ААО уопсай муһунаа буолар. Оно бары акционердары кэлэргитигэр ытырабыт. Муһунах күнүс 2 чаастан ААО хонтуоратыгар сагаланар.

Кыһан кэлбэт акционердар председатели аатыгар дэбизиринэ суруйабыт.

Билсэр телефон 41-359.

ААО бырабылманыта.

2002 сыл олунньу 1 күнүттэн РФ Федеральнай Сокуонун нормаларыгар олохуран пенсия базовой уонна страховой чаастара индексацияланалларынан, пенсия программаларыгар сага уларыты кириэринэн, пенсия өлөкүтэ олунньу 11-12 күнүттэн сагаланыа.

Улуустаабы пенсионнай управление.

"Чурапчы" МТС МУП нэһилиэнньэҕэ балбаах тиэтинигэр транспортынан өҥө онорор. 1 тоннага — 20 солкуобай (тута телүүргэ). Ким тийэтирэн баралаах гадарыктын толору ыйан сайаапката түһэрин. Билсэр телефон 41-280.

"Чурапчы" МТС МУП администрацията.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Магазин "Ботур" менэет мягкую мебель на дрова. Обращаться: с. Чурапчы, ул. Октябрьская, 57. Тел. 41-116.

АМАРАХ САНААЛААХ БАР ДЬОММУТ!

РФСР уонна САСР народнай артистара П.М. Решетников аатынан Чурапчытааҕи народнай театр ОЛУНҢУ 8 КҮНҮГЭР кизэ 19.30 м. гимназия биб-лиотэкатыгар аһаҕас кэриэс-кэриэс 19.30 м. ах уустууран самодетельность талбаа талбаа талбаа-рынан УЛАХАН КОНЦЕРЫГАР ытырар.

Кыттыны ылааллар: сцена ветераннара Аграф-на Кузьмина, Февронья Филимонова, Мария Гераси-мова, Николай Саввин, эстрада талааннаах ырыаһытара Любовь, Геннадий Монгуштар, "Айыт" бөлөх, Анастасия Готовцева, Марат Латыпов, "Чу-разы", "Алаас кыргытара" драхталлар ансамбл-ла, "Көлүкчээн" оҕо народнай образцовый үткүү ан-самбл, мелодистар Анна Барашкова, Иннокентий Барашков, ырыаһыттар М. Романова — Айыллаана, Валерий Корякин, Гаврил Жирков уо. д. а.

Амарах санаалаах бар дьоммут, көхтөөхтүк көлөн концерга сылдьын, үтүө дьаһалга кыттыһыт!

Билиэт сыаната — 50 солк.

Театр администрацията.

НОВОЕ ПОСТУПЛЕНИЕ В МАГАЗИН "БОТУР"

Мягкая мебель (2 фасона), отдельные диваны, холодильники разных видов, стираль-ные машинки (Япония, Россия), телевизоры, муз. центры, видеомэагнитофоны, видеопле-ры, СВЧ, обогреватели, печи "Мечта-15", газ. плитки, кухонные гарнитуры, прихожки, обеденные зоны, тумбы под ТВ в большом ас-сортименте, люстры, светильники, компьютер-ные приставки, электротовары, хоз. товары, посуды, большой выбор телефонных аппа-ратов и др.

Даем и кредит мягкую мебель сроком на 1 месца. Спешите!

Наш адрес: с. Чурапчы, ул. Октябрьская, 57. Тел. 41-416. Магазин "Ботур".

Норуоттар икки ардыларынааҕы "Санкт-Петербург" диэн адвокаттар коллегияларын адвоката УСТИНОВ Игна-тий Софронович улуус олохтоохторугар, тарилтээр са-лайаччыларыгар маньык юридическай көмөлөрү өҥө-бүт:

1. Арбитражной суда кыргыһылар, предпринимателлэр м. к. кертөрүллэр, кертөрүллэр, ирдэтиһиһи, эпизиттэһи да өтүгэр.
2. Холубунай дьаһалларга суруйдуулааччы дьаһаы, эмсэбэлэһи да өтүгэр.
3. Архив юридическай докумуоннары өтөрүгэр.

Бэйэм туспууна: 20 сыл прокуратури систематыгар, СР Президени уонна Правительствотын государственнай правовой управлениетын начальнигынан, Дьокуускай куо-рат улахан тарилтээригэр юридическай сулуусна на-чальнигынан үлэлээбитим. Минигин булуоххутун сөл ман-нык телефониарга: Дьокуускайга адвокатураҕа — 45-21-91, дьыһа — 42-91-63, 33-07-62, СПК 5824.

БИҢИГЭ ӨНӨБҮТҮНЭН ТУҢАНЫ!

Күн аайы Чурапчы — Дьокуускай — Чурапчы маршрутунан дьону таһабыт. Билсэр телефоннар: Чурапчыга — 42-327, 41-428, Дьокуускайга — 26-27-34. Таһаҕас таһабыт.

АТЫЫЛЫБЫТ

Чурапчы сэлэниэтин 4 №-дээх рыногар (киин остолобуой үрдүнэн) Канада курткалара атыыланаллар. Ээ киһи синтелон курткага (50-55 рази.) — 1200 солк. Кыыс курткага (сжатай модель, 46-52 рази.) — 650 солк. Уууллар, жилет буолар ветровка (44-54 рази.) — 600 солк.

КЭЛИҢ, КӨРҮҢ, АТЫЫЛАҤЫҢ!

КӨННӨРҮҮ

Хаһыат олунньу 2 күнүгэҕи нүөмэригэр төрдүс ба-лаһаа Старостин Иннокентий Прокопьевичи эбэрда-лаһиһи "трактор көлөҥү баһылаабытыг 55 сыла туола-рынан" диэн тахсыбытын "35 сыла туоларынан" диэн көннөрөн ааһыллыахтаах.

Редакция албас иһин туһааннаахтартан бырастын ғы-налларыгар көрдөһөр.

Редактор ПОПОВ Г.
ААДЫРЫСПЫТ 678678 Чурапчы сэл.
Карл Маркс уул. 36 "а".
ТЕЛЕФОННАРЫҢ:
редисор — 41-332, отделе — 41-265.
E-mail: sannaoloh@churapchid.ru

Хаһыаты тэрийээччилэр: Саха Республикатын Правительствота, Улуус дьаһалтита, Редакция. Хаһыат сахалык тыллынан оһуоруһуһука, чэппиэргэ, субуотага тахсар. Хаһыат нидеке: 54907

"Сага олох" редакционнай-издательскай холбоһук.
Офсетнай бэчээт. Сакааһын № 14. Тираж 2397.
04.02.2002 с. бэчээккэ бараллыһа.

Автор суругар этиһээр санаа редакция позициятыгар маады сөл түбөһөр буолбатах. Сурууска ыйыллар чакчылар кырдьаһтаахтарыгар эппиэтинэһи автор тус бөйөтэ сүгэр.